

Taller d'escacs

Juga en català a Badalona i Sant Adrià

Cada dijous de 17 a 19 h

Lloc: AV del Centre de Badalona

C. Sant Miquel, 34 Tel. 93 389 28 84

Professor: Quim Seriol

Inici: 22 d'octubre de 2015

Final: 16 de desembre de 2015

Els escacs

Els escacs es juguen en un tauler quadrat de vuit files (indicades amb números de l'1 al 8) i vuit columnes (indicades amb lletres de la *a* a la *h*) de caselles. Els colors de les seixanta-quatre caselles s'alternen entre blanc i negre, i se les anomena *caselles blanques* i *caselles negres*. El tauler d'escacs està ubicat de manera que cada jugador té una casella blanca en la cantonada a la seva mà dreta.

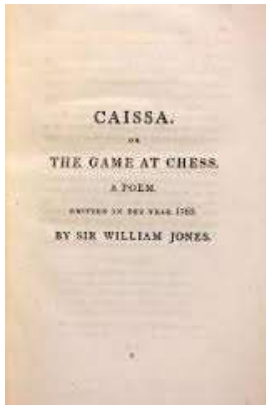
Cada jugador comença la partida amb setze peces: les peces de cada jugador es componen d'un rei, una dama, dues torres, dos cavalls, dos alfils i vuit peons. Un jugador, anomenat el Blanc, controla les peces blanques i l'altre jugador, el Negre, controla les peces negres; el Blanc és el primer a moure. Els colors es trien per un acord amistós, per un joc d'atzar o per un àrbitre del joc. Els jugadors juguen per torns per moure les peces (amb l'excepció de l'enroc, quan dues peces es mouen al mateix temps). Les peces es poden moure en una casella desocupada o en una casella ocupada per una peça de l'adversari, la qual capturen i eliminen de la partida. Amb una excepció (en passant), totes les peces capturen les peces de l'adversari movent-les a la casella que ocupa la peça de l'adversari.

[Extret de: <https://help.gnome.org/users/glchess/stable/chess-rules.html.ca>]

Caissa, la musa dels escacs

El mite de Caissa no existia en l'època antiga, sinó que prové d'un poema titulat *Caissa*, escrit en llatí per Sir William Jones el 1763. També hi ha una versió del poema en anglès, del mateix autor.

Al poema, Caissa refusa els acostaments amorosos de Mart, déu de la guerra. Ferit per aquest rebuig, Mart cerca l'ajuda d'Euphron, déu dels esports i germà de Venus, deessa de l'amor, la qual crea el joc dels escacs com a un regal per tal que Mart pugui guanyar el cor de Caissa.

La figura de Caissa és molt coneguda i popular en l'àmbit dels escacs, i el seu nom és molt present en la literatura escaquística, on sovint s'hi fa referència quan hom vol referir-se a la sort; així, és relativament freqüent el comentari "Caissa estava amb mi" després d'haver trobat una bona jugada en una situació difícil, o d'haver guanyat una partida amb brillantor. Garri Kaspàrov l'utilitza de tant en tant a la seva coneguda obra *Els meus genials predecessors*.

El primer ordinador rus que va guanyar el Campionat del món d'escacs per ordinadors el 1974 s'anomenava Kaissa, i aquest nom és també el de molts clubs d'escacs, i el de moltes col·leccions de llibres d'escacs de diverses editorials.

Ad majorem Caissa Gloriam!

[<https://ca.wikipedia.org/wiki/Caissa>]

L'obertura catalana

Però no la jugada que segons la Viquipèdia és “una coneguda obertura hipermoderna en el joc dels escacs, que pot ser considerada per les blanques com una barreja del gambet de dama i l'obertura de Réti”, sinó sobre la paraula **obertura**.

En castellà la paraula **apertura** (de la forma culta del verb *abrir*), té diversos significats: *Acción de abrir* (també una assemblea, un espectacle...); *Actitud favorable a la innovación [...], transigencia en lo ideológico, político, religioso, i Combinación de ciertas jugadas con que se inicia una partida de ajedrez.* (www.rae.es)

El fet que en castellà sigui una sola paraula ens pot confondre a l'hora de fer servir obertura o apertura.

En català, doncs,

L'**apertura** és l'entrada de corrents liberals i més democràtics en un règim polític.

L'**obertura** és l'acció d'obrir. En segons quins contextos és sinònim d'inauguració.

En Joan celebra dilluns l'obertura de la seva botiga

En Joan participarà dimarts en l'obertura del cicle de concerts

Els anys d'apertura a Rússia van ser força durs

JOC D'ESCACS [Obertura catalana - Defensa siciliana]

Barcelona, Empúries, 1994. Dues obres de memòries, en forma de dietari, de Miquel Martí i Pol

Dijous 19 de novembre, Dia Internacional dels Escacs

El Dia Internacional dels Escacs es commemora cada any el dia 19 de novembre, data de naixement del cubà **José Raúl Capablanca Graupera**, considerat un dels millors jugadors d'escacs de tots els temps.

José Raúl Capablanca i Graupera va néixer a l'Havana el 19 de novembre de 1888. Va aprendre a jugar als

escacs als quatre anys, veient com jugava el pare amb

els amics. Un dia, mentre el pare jugava, va somriure i quan li va preguntar el perquè va contestar: "Perquè has mogut el cavall a una casella incorrecta." El pare el va portar al Club Central de Ajedrez de Cuba, on van haver de posar llibres en una cadira perquè el nen no arribava al tauler.

Descendia, per línia paterna, d'una rica família catalana arrelada a Cuba que formava part de la més distingida burgesia de l'illa i, de part de mare, de catalans emigrats. Des de la infantesa, parlà català amb la mare i els familiars de la línia materna.

No va estudiar mai escacs, no va llegir mai cap llibre sobre el tema ni va tenir cap tauler a casa seva. I va ser campió de Cuba als 11 anys (1900).

Capablanca va ser convidat a jugar el Torneig de Sant Sebastià l'any 1911, fet històric perquè va ser el seu primer torneig internacional –el van convidar a l'últim moment- i perquè va guanyar Aron Nimzowistch -s'havia queixat que hi participés un jugador tan dèbil- en la primera ronda, i el torneig!

José R. Capablanca va jugar un total de 567 partides en tota la seva carrera, i només en va perdre 36. No va perdre ni un sol joc entre 1916 i 1924. Va guanyar 7 campionats del món, en va empatar 35 i en va perdre 6, amb un resultat de 24½ punts d'un total de 48 jocs jugats. La seva classificació d'ELO històrica s'ha calculat en 2.725.

Per les seves fites, per la superioritat que demostrava sobre el tauler i pel seu relativament simple estil de joc, fou anomenat «La màquina d'escacs humana».

Va morir el dia 7 de març de 1942, als Estats Units, i va ser enterrat a Cuba. L'any 1951, Cuba va editar un segell amb el seu retrat, que va ser el primer que es va emetre amb la figura d'un **mestre dels escacs**.

[Extret de:

<http://www.escacsrubi.com/portada/galeria/capablanca.htm>

https://ca.wikipedia.org/wiki/Jos%C3%A9_Ra%C3%BAI_Capablanca_Graupera]

Senyalar, tauler i els anys

Senyalar o assenyalar

Senyalar significa ‘fer o posar un senyal en una cosa’ (*Senyala al tauler on es col·loca l’alfil*). És sinònim de *marcar*.

Assenyalar vol dir ‘mostrar amb un senyal’ (*No heu d’assenyalar la torre*), ‘dir o manifestar’ (*El ministre va assenyalar que el dèficit públic disminuirà notablement*), ‘indicar’ (*El baròmetre assenyala pluja*), ‘fixar o determinar’ (*Hem d’assenyalar la data de la reunió*).

Recordeu que, en català, *senyal* és un mot masculí: Els senyals de circulació.

Tauler, taulell i mostrador

Quan anem a una botiga i ens despatxen, ho fan al **taulell** (‘taula llarga i alta que hi ha a les botigues per mostrar els gèneres als compradors’; en castellà, *mostrador*), perquè el mostrador només és, gramaticalment, un adjectiu de dues terminacions que significa “que mostra”. D’altra banda, relacionat amb *taulell* per l’etimologia de la paraula i també pel significat, **tauler** és la ‘superfície plana i llisa per fixar-hi paper –tauler d’anuncis, tauler de control, d’instruments, de comandament-- o per jugar a alguns jocs –escaquer-’.

Vols jugar a escacs amb mi? Porta el tauler, que hi jugarem!

Has de penjar el ban al tauler d’anuncis
[i no: al taulell d’anuncis]

Li va caure el pot de pintura i va tacar tot el taulell...
[i no: tot el mostrador...]

Per què 2016 s’escriu sense punt?

Perquè no és una quantitat, sinó un nombre que pertany a una sèrie. Quan es designen quantitats, s’utilitza el punt per marcar els milers, els milions, etc., especialment quan es tracta de diners.

A la Grossa ens poden tocar 3.780.000,45 d’euros

No s’ha de posar un punt en els milers dels nombres que pertanyen a sèries: és el cas dels anys, dels telèfons, dels DNI, de les pàgines, dels números de la loteria...

S’acosta l’any 2016	El primer premi ha estat el 45678
Consulta-ho a la pàgina 1234	DNI 56 896 563 V

En el cas dels telèfons i els DNI o NIF, si la lectura es fa difícil perquè tenen moltes xifres, es pot deixar un espai en blanc allà on calgui.

Viure el Nadal en català...

GUARNIM LES CASES!

A Catalunya, pels volts de desembre (diu la tradició que s'ha de fer el 13, dia de santa Llúcia) preparem un **PESSEBRE** (una representació del naixement de Jesús amb tot de figuretes, casetes i tots els complements que se'ns acudeixin –n'hi ha que posen fins i tot Gormitis® que van a adorar el Nen!-). Tampoc no pot faltar-hi el **CAGANER** (que normalment es posa amagat...) i guarnim l'arbre (normalment un **AVET**).

Els **PESSEBRES DIORAMES** són autèntiques obres d'art que no tothom pot tenir a casa seva... Són representacions en miniatura amb volum, atmosfera, profunditat i llum que a Badalona els Amics del Pessebre exposen cada any a la Sala El Refugi de la plaça de la Vila.

L'avet és considerat des de l'antiguitat un símbol de vida eterna gràcies a la fulla perenne que conserva al llarg de l'any. La **FIRA DE L'AVET D'ESPINELVES** és famosa per la quantitat i varietat d'arbres i ornaments per a aquestes dates.

A l'avet solem posar-hi **BOLES, NEU i PLUJA** (també anomenada **CABELLS D'ÀNGEL i LLÀGRIMES**, generalment de color d'or o plata) i també hi col·loquem **SERRELLET** (*espumillón* en castellà).

Un altre element decoratiu és la **PONSÈTIA** (en castellà *ponsetia*), una planta de fulles vermelles que diuen que porta bona sort i que sembla que era utilitzada pels asteques com a remei contra la febre.

I més plantes: el **VESC** (*muérdago* en castellà), que es penja a la llinda de l'entrada de les cases perquè la gent hi passi per sota i els doni bona sort, i el **GALZERAN**, un arbust amb fulles falses d'on neix una flor blanca o un fruit en baia vermella.

A terra posem un tronc gros d'arbre amb potes, vestit amb una **BARRETINA** i amb una cara humana pintada en un dels extrems: és un **TIÓ**, que arriba a les cases uns quinze dies abans de Nadal i al qual els nens han d'anar "alimentant" perquè "cagui" caramels i petits regals a cops de bastó el 24 de desembre, la **NIT DE NADAL** (en castellà, la *Nochebuena*). La cançó amb què es tusta comença dient "Caga, tió!".

Un bon lloc per trobar tots els guarniments és la **FIRA DE SANTA LLÚCIA** (o fira o mercat de Nadal), que es fa arreu de Catalunya. La Fireta Nadalencs –a l'avinguda de la Platja de Sant Adrià de Besòs- i la Fira de Nadal –a la plaça de la Plana de Badalona- omplen de productes nadalencs aquests espais: elements decoratius (**MOLSA, SURO**), arbres i **GARLANDES, LLUMINÀRIES**, casetes, **CAGANERS** (i pixaners!)...

MENGEM!

Durant les festes de Nadal, mengem **GALL DINDI** (*pavo* en castellà) o **POLLA D'ÍNDIA** (*pava*). El *pavo real* és el **PAÓ**, i no es menja.

I de postres, **TORRONS** de totes menes: de xocolata, dur o d'Alacant, de Xixona, de crema (en castellà, *turrón de yema*).

L'endemà de Nadal (Sant Esteve) és festa a Catalunya –i en altres llocs del món- i és típic menjar **CANELONS**.

La nit de Cap d'Any no pot faltar el RAÏM, l'única tradició d'aquests dies que no té cap origen religiós ni festiu, sinó econòmic. L'any 1909 hi ha haver una gran collita de raïm. Els viticultors, preocupats perquè no es fes malbé, van "inventar" una celebració que ha esdevingut litúrgia: menjar dotze grans de raïm –presentats d'un en un, en **GATIMS** o en un sol raïm- al ritme de les dotze campanades que marquen el final d'un any i l'inici d'un any nou. Van aconseguir vendre el raïm que els sobrava i van crear un costum!

El dia de Reis és típic menjar el **TORTELL DE REIS**, que porta amagada una fava i un rei. Qui troba la primera ha de pagar el pastís, i qui troba el segon és coronat com a rei i té la bona sort assegurada per a tot l'any.

ENS PORTEN REGALS!

El dia de Nadal passa per les cases el **PARE NOEL** (també anomenat Santa Claus), i el 6 de gener ho fan els **REIS D'ORIENT** (o Reis Mags). Els noms dels reis són: **MELCIOR** (el rei blanc), **GASPAR** (el rei ros) i **BALTASAR** (el rei negre). És una tradició ben catalana anomenar-los pel seu color.

Com també és ben tradicional anar a veure la **CAVALCADA DE REIS** la nit del 5 de gener, en què desfilen Ses Majestats, els patges, els camells i tota una comitiva que llança caramels a la multitud que els vol saludar.

ENS AGRADA PROVAR LA SORT!

Per si de cas el tió no ens caga res, el Pare Noel es descuida la nostra adreça i ens hem portat tan malament que els Reis d'Orient no ens deixen res, sempre podem provar de comprar loteria de Nadal. El primer premi del sorteig de Nadal es coneix amb el nom de **LA GROSSA DE NADAL** (en castellà, *el Gordo*).

Una altra opció és el **SORTEIG DEL NEN** o **SORTEIG DE REIS** (*del Niño*, en castellà), que es juga el 6 de gener.

CELEBREM LES FESTES AMB FELICITACIONS, MÚSICA I TEATRE!

A Catalunya, ens felicitem les festes amb postals de Nadal o **NADALES** (en castellà, *christmas*) i també cantem cançons com ara *Fum, fum, fum* o *Ara ve Nadal*, que també són **NADALES** (en castellà, *villancicos*).

Més per escoltar que per cantar (encara que si hi ha algú que s'hi atreveix, endavant!) és el tradicional **CANT DE LA SIBIL·LA** (declarat Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO) que es representa cada 24 de desembre a gairebé totes les esglésies de Mallorca i que cada vegada es canta a més indrets del país (a Barcelona, a Santa Maria del Mar, per exemple) durant la **MISSA DEL GALL**. És una peça d'origen medieval que profetitza l'arribada del Redemptor i, al mateix temps, l'arribada del Judici Final. El text del Cant és en català i amb la melodia gregoriana més arcaica d'Europa: realment commovedor!

Una altra representació que es repeteix incansablement cada any és la d'**ELS PASTORETS** una història sobre la lluita entre el mal i el bé que es fa a escoles i teatres d'arreu del país (a Badalona, al teatre del Círcol) amb l'al·licient de veure la interpretació que cada grup teatral fa del clàssic de Folch i Torres: n'hi ha que són realment divertides!

També són molt tradicionals els **PESSEBRES VIVENTS**. A Sant Adrià de Besòs es fa des del 1995 al barri de la Catalana.

I la **NIT DE CAP D'ANY** (en castellà *Nochevieja*), festa grossa: les dotze campanades ens ajuden a fer el trànsit d'un any a un altre. El dia següent és el **DIA DE CAP D'ANY**.

ELS INFANTS SÓN ELS PROTAGONISTES D'AQUESTES FESTES!

Els anomenats **PARCS DE NADAL, FESTIVALS DE LA INFÀNCIA I DE LA JOVENTUT** o fires i salons infantils (també coneguts amb molts altres noms) són uns espais de lleure amb propostes educatives i lúdiques per a la mainada que se celebren durant les festes de Nadal en moltes poblacions: a Sant Adrià de Besòs, es pot visitar **ADRILÀNDIA** els primers dies de gener.

ENS COSTA COMENÇAR L'ANY!

Per anomenar aquesta època difícil després de les despeses que generen les festes (*la cuesta de enero* en castellà) hi ha diverses alternatives: **GENER COSTERUT, VAQUES MAGRES DE GENER** o **COSTA DE GENER**.

I HEM D'ESTRENAR!

A més d'estrenar alguna peça de roba, també podem aconseguir algunes **ESTRENES** (en plural) o **PROPINA DE NADAL** (en castellà, *aguinaldo*), potser dient el **VERS DE NADAL** (o **DÈCIMA**, una felicitació en vers) que normalment reciten els nens enfilats a la taula o a una cadira els dies 24 o 25 de desembre, i també sempre que poden!

Recordeu que "Per Nadal, qui res no estrena, res no val"! De manera que, si encara no l'heu visitat, ja podeu estrenar el web **WWW.CPNL.CAT/NADAL**. Hi trobareu de tot: postals, cançons, jocs, llocs on es representen pessebres vivents, on es fa cagar el tió... Fins i tot us podreu descarregar una carta als Reis! Buida, naturalment, perquè en això dels regals, cadascú hi diu la seva...

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA DE BADALONA I SANT ADRIÀ

SLC Badalona - Av. d'Alfons XIII, 14-16, entl. 1a
tel. 93 398 46 30 - badalona@cpnl.cat

SLC Sant Adrià – Pl. de Guillermo Vidaña i Haro, s/n (Edifici Polidor)
tel. 93 381 20 05 - santadria@cpnl.cat

www.cpnl.cat/badalona

 CNLBadalonaSantAdria

 @CPNLBDNSAB

www.vxl.cat

el portal del Voluntariat per la llengua